

ESEU ASUPRA TIPOLOGIEI ECONOMIILOR DE PIAȚĂ CONTEMPORANE

dr. Sorica SAVA

1. Economia și "lumea reală"

Istoria economică ne furnizează o serie de experiențe reușite și experiențe ratate, și nici nu trebuie să mergem mult în urmă pentru a constata asemenea evoluții.

De aceea, mai mult ca oriunde în domeniul economic este imposibil de a extrage din diversele experiențe legi universale.

Ar fi ca și cum am crede că s-ar realiza năzuința, visul modelării matematice cu ajutorul căreia se presupune a se exprima legile universale ale comportamentului oamenilor în economie și din societate în general. Ceea ce este irealist, întrucât în această ipoteză trebuie să facem abstracție de numeroasele contingente care sînt practic determinante. Ar fi să presupunem un "Homo Economicus" perfect rațional și care operează într-un spațiu pe deplin vid.

Dar, aceasta nu înseamnă că în domeniul economiei reflecția abstractă nu este posibilă și mai ales utilă. Ea reprezintă însă, un demers parțial și de aceea o abordare lucidă și chiar amănunțită a "realului", a "concretului", față în față cu "idealul" cu "modelul teoretic" ne apare oportună.

Inevitabilitatea acestei confruntări dintre teorie și practică, derivă din însăși natura economiei, fenomenele economice constituind în fond comportamentele umane în interiorul unui cadru natural determinat.

De aceea, nu se poate decît subscrie la prezentarea foarte sugestivă a lui Jacques Plassard¹⁾, a acestei problematici. "Economiștii trebuie să învețe ceea ce știu muncitorii dintr-un garaj de reparații: cu o cheie de opt nu se poate desface un bulon de

doisprezece; adică trebuie folosită unealta potrivită operațiunii pe care dorim să o facem. În mod absolut, cheia de doisprezece nu este superioară celei de opt, întrucât una este ceva, iar cealaltă, altceva".

În aria aceasta de investigare, se situează prezentul studiu prin care îmi propun să contribui la elucidarea conceptuală și la cunoașterea unor experiențe naționale ale sistemului economiei de piață.

Utilitatea unui asemenea studiu se conturează de la sine, în condițiile în care țara noastră ca și alte state est-europene se află în fața cerinței de a traversa o fază de transformări radicale în toate domeniile vieții politice, sociale și mai ales economice.

Acțiunile pentru schimbarea fundamentală năzuită, ar putea beneficia astfel de învățămintele unor evoluții economico-sociale de aproape două sute de ani, experiențe de creare și dezvoltare a economiilor de piață occidentale, pe care le-aș denumi "economii de piață consolidate", prin contrapunere cu "economii de piață în formare", prezente mai mult în cunoscutele "strategii de tranziție ale țărilor est-europene".

Conform principiilor enunțate — economia se înscrie totdeauna în istorie, și, abordarea problematicii tipului modern de economie implică nu o tratare în abstract a așa-zisei "economii de piață pure" — studiul reprezintă o analiză adecvată definirii pe de o parte a sistemului actual al economiei de piață - ca o sinteză a ceea ce există în țările occidentale - și pe de altă parte, a tipurilor concrete ale acestuia - ca o schemă de explicare a mediului economic național, respectiv a factorilor ce

determină existența, funcționarea și evoluția diferitelor economii de piață reale.

Având în vedere caracteristicile de dezvoltare în perioada modernă și în deceniile postbelice, cu deosebire natura structurilor economice (constitutive^{x)}, funcționale^{xx)} și operaționale^{xxx)} am putea defini economia de piață ca un sistem economic a cărui funcționare se înfăptuiește prin mecanismele pieței în cadrul unui regim liberal (legislativ, instituțional, politic etc.) bazat pe proprietatea privată și fără acțiuni de constrângere din partea statului. Ca urmare, într-o asemenea economie, conform principalei trăsături - instituția legală a proprietății private - producția, repartiția, schimbul și consumul nu sînt limitate din punct de vedere legislativ decît de unele reguli generale (norme sanitare, ordine publică ș. a.). Fiecare membru al societății este liber să cheltuiască, să economisească, să producă, să utilizeze cît și cum crede de cuviință și să-și urmărească propriile sale interese în contextul general al armonizării lor cu interesele societății. În aceste condiții, funcționarea economiei se realizează prin piață, respectiv, ajustarea prețurilor, concurența și jocul cererii și al ofertei pun în relație producătorii și consumatorii de bunuri și servicii, ofertanții și solicitanții de factori de producție și asigură alocarea și utilizarea resurselor, precum și obținerea echilibrului economic.

Ca sinteză a ceea ce există în prezent în țările occidentale, putem considera că economia de piață contemporană se definește prin următoarele trăsături: este o economie multipolară, descentralizată și monetară - ca reflex al economiei reale - în

care spațiul microeconomic de inițiativă privată cu motivația profitului este fundamental, iar statul ca agent economic distinct are funcții specifice ce se manifestă indirect și global.

Definind astfel economia de piață, trebuie însă, să avem în vedere și faptul că pe plan conceptual se conturează câteva sisteme teoretice de funcționare a economiei de piață, sisteme care, de altfel, particularizează marile orientări din gîndirea economică contemporană: modelul neoclasic, modelul keynesist, modelul instituționalist, modelul libertarian, modelul cu mecanisme de ajustare și corectare și cu alte mecanisme decît mecanismele pieței, modelul economiei segmentate, modelul economiei reglate, modelul dezechilibrelor inerente, modelul noii macroeconomii clasice.

2. Tipuri de economii de piață

Realitățile contemporane dovedesc existența unor diferențe între economiile de piață cunoscute în practică, care fără a fi fundamentale în ce privește structurile economice de bază, reflectă unele trăsături de dezvoltare din perioada modernă ca și condițiile, restricțiile și prioritățile deceniilor postbelice.

De aceea, în această diferențiere își pune în mod esențial amprenta tipul mecanismelor reglatorii ale economiei, raportul dintre rolul pieței și al statului în funcționarea economiei, natura și proporțiile în care statul intervine, alături, pe seama, sau, în favoarea sectorului privat.

Măsura în care statul se interferează cu agenții privați în ceea ce privește inițiativa, deciziile și acțiunile economice reflectă, în afară de o discrepanță de ordin general

^{x)} Piețe, agenți, nivelul și structura producției, a repartiției, a consumului, structura tehnică a mijloacelor de producție, structura puterii economice etc.

^{xx)} Sistemul de organizare și al deciziilor, comportamentale, grupurile de presiune ș. a.

^{xxx)} Acțiunile pe plan micro, mezo și macroeconomice, regimul juridic și instituțional etc.

între teoria pieței și practică, influența primordială a unui curent din gândirea economică asupra politicii guvernamentale în încercarea permanentă de a se găsi răspunsuri pragmatice la numeroasele constrângeri juridice, economice, politice, culturale etc. ale mediului național, prezentate uneori drept inerente compromisuri economice și sociale²⁾.

Adică, structuri și instituții aparent similare pot juca roluri diferite. "Piața acționează în toate țările industrializate din vest - subliniază J. Zysman și G. Eichler³⁾ -, dar în fiecare dintre acestea, ea își are caracteristicile ei proprii de operare".

Din multitudinea de experiențe naționale, am putea contura următoarea tipologie a economiilor de piață contemporane desprinzând: tipul anglo-saxon, tipul vest-european, economia socială de piață, tipul nordic și economia paternalistă.

Tipul anglo-saxon - cuprinde economiile de piață cele mai liberale și cel mai puțin înclinată spre dirijism, cele mai reticente la intervenția economică a statului - în special sub forma întreprinderilor publice, - adepte ale ideii de superioritate cvasi nelimitată a întreprinderilor private și fidele liberei inițiative. Aceste caracteristici pot fi întâlnite în S. U. A., Anglia, Canada, ș. a.

Pe planul structurilor constitutive și funcționale, predomină sectorul privat, concentrând aproximativ 90% din populația ocupată; marile companii sînt cele care dețin o poziție dominantă, avînd cea mai mare pondere în producția industrială, inclusiv în ramurile cheie și strategice, în cercetarea științifică, în fluxurile investiționale și în comerțul exterior; ele au un rol important și în relațiile economice internaționale, numărîndu-se printre cele mai mari companii din lume. Alături de acestea, există întreprinderi mici și mijlocii într-un număr și o varietate organizatorică foarte

mare, subordonate direct, dar mai ales indirect față de marile companii și grupuri economice.

Bazate prin excelență pe dinamica pieței, economiile de acest tip sînt concurențiale și flexibile, promovîndu-se concurența drept condiție a funcționării mecanismelor economice chiar și prin intervenția statului.

Statul (la nivelul administrației guvernamentale) inițiază și aplică o politică economică specifică unui "intervenționism suplu, liberal și selectiv" menit să creeze un mediu favorabil expansiunii întreprinderilor private și consolidării economiei de piață prin corijarea anumitor deficiențe ale acesteia în domeniul producției și repartiției, prin asigurarea unui cadru monetar stabil și a unei oferte de servicii (publice) indispensabile colectivității și inițiativelor private. Intervenția statului se realizează prioritar prin instrumentele fiscale, bugetare, monetare și de credit, sector public ocupînd un loc modic în economie, deținînd cea mai mică pondere în comparație cu celelalte state occidentale. Aceste modalități de intervenție statală nu exclud elaborarea de către administrația guvernamentală a unor programe de politică economică, ca și a unor prognoze economice pe termen mediu și lung cu privire la evoluția economică.

Reflectînd o aplicare în practică a concepțiilor neolibérale, monetariste și ale "economiei ofertei", aceste economii naționale pot fi apreciate drept "patria neoliberalismului".

Tipul vest-european - cuprinde economiile de piață cu pronunțată tentă dirijistă, variînd după coloratura politică a guvernului, adepte ale intervenției active a statului în economie atît prin diferitele politici economice cît și prin sectorul public și planificare democratică ca instrument de reglare ex-ante a funcționării economiei, ceea ce le conferă

mai mult decât altor țări, trăsătura de "economii mixte".

Aceste caracteristici se întâlnesc în mai multe state vest-europene, ca de exemplu Italia și Franța - aceasta din urmă având o contribuție determinantă pe plan conceptual și al implementării acestui tip de economie.

Economiile de acest tip sînt concurențiale dar, flexibilitatea mecanismelor de piață este întrucîtva afectată de acțiunile statului.

Pe planul structurilor economice, alături de sectorul privat predominant, există un sector public și un sector mixt semnificative prin proprietatea de stat, consumurile colective și finanțările prin diverse prelevări. În sectorul privat, întreprinderile mici și mijlocii coexistă cu marile companii și se bucură de o protecție specială din partea statului, care, chiar atunci cînd urmărește extinderea sectorului public, nu vizează această categorie de firme, considerate necesare funcționării echilibrate a economiei, datorită calităților lor de adaptare, de inovație și operativitate. Sectorul public, instituțiile și firmele de stat sau cele aflate sub controlul direct al statului au o poziție importantă, uneori dominantă în sectoare cheie, în sectoare determinante prin efectul de antrenare, în sectoare dependente de aprovizionarea din exterior sau de interes general.

Intervenția statului se distinge prin caracterul ei de organizare și concertare, statul acționînd ca un "stat gestionar" de partea cererii și a ofertei, în distribuirea factorilor de producție, pentru promovarea creșterii și orientarea dezvoltării în general, în ideea necesității ajungerii din urmă a statelor partenere din punctul de vedere al nivelului economic, standardului industrial, competitivității, dezvoltării pieței interne și a comerțului exterior. Prin utilizarea, alături de pîrghiile clasice, a planificării, programării și a prospectivei econo-

mico-sociale concepute drept instrumente de informare și de reflecție asupra viitorului, statul influențează evoluția și dezvoltarea economiei, contribuind la clarificarea deciziilor strategice atât la nivelul firmelor, cît și pe plan național. Statul orientează astfel întreprinderile private, responsabilitățile și interesele acestora fiind asociate în vederea realizării unor țeluri macroeconomice, în cadrul unei economii apreciată adesea drept o "economie în care vin în contact o economie administrativă cu o economie de opțiune"⁴⁾.

Această coexistență și combinare de elemente private și etatiste în structura și funcționarea economiei, în care forțele pieței reprezintă fundamentul, reflectă o aplicare mai mult sau mai puțin ortodoxă a teoriilor de inspirație keynesistă.

Economia socială de piață - este un tip de economie care tinde spre reunirea libertății pieței cu armonia socială.

Prezentată uneori drept "un liberalism cu față socială"⁵⁾, ea reprezintă o încercare de convergență între ordinea economică liberală și o ordine socială bazată pe un consens global, societal.

Atributul "social" exprimă obiectivul realizării, în condițiile funcționării libere a pieței, a unei armonii între interesele, opțiunile și acțiunile diverselor categorii sociale, ca impuls al dezvoltării societății.

Garantul păcii sociale este statul care intervine pentru ca evoluția economiei să se mențină la nivelul cerințelor economice, sociale și chiar politice.

Înfăptuirea acestui obiectiv neputînd avea loc spontan prin simplul joc al forțelor pieței, statul acționează în vederea canalizării activităților spre realizarea opțiunilor economico-sociale agreeate prin consens social.

Apreciat drept un pilon de bază al societății în care factorul uman este primordial, consensul social reprezintă

dincolo de o acceptare a unor obiective, prevederi, măsuri etc, un mod de organizarea și de acțiune (ordine socială) prin care se asigură adecvarea și coerența responsabilităților și avantajelor ce revin agenților, forțelor economice și sociale (firme, patronat, salariați, sindicate, consumatori, puterea publică ș. a.) în determinarea și realizarea marilor opțiuni ale țării.

Prin aceasta, nu este diminuat rolul predominant al pieței, economia funcționând pe baza concurenței și a mecanismului prețurilor.

Astfel, economia socială de piață reprezintă o "ordo- totalitate societală" în cadrul căreia se disting "ordo-formele" economice și "ordo-formele" neeconomice - ordinea socială bazată pe participare loială, coresponsabilitate, disciplină, protecția salariaților și protecția socială în general.

În practică, "ordo-formele" economice includ piața, mecanismul prețurilor, concurența, formele de organizare a întreprinderilor și a diferitelor categorii economico-sociale, acțiunile statului, sistemul monetar și financiar și au menirea de a face convergente deciziile agenților economici independenți. În acest context, intervenția statului se desfășoară după formula "respectarea celei mai mari posibile libertăți și statuarea unei îngrădiri atât cât este necesară".

Funcționarea către atingerea opțiunilor exprimate descentralizat se realizează printr-o cooperare de concertare între firmele private, între acestea și puterile publice (federale, regionale), între sindicate și patronat, între grupuri de interese, organizații cu caracter economic și social etc.

Trăsăturile de bază ale acestei economii de piață se regăsesc în Germania (fosta R. F. G.), ca prototip, și întrucâtva în Austria și Olanda.

Pe planul structurilor economice, pre-

domină sectorul privat constituit mai ales din mari grupuri industriale și financiare, sectorul public propriu-zis fiind mai puțin important decât în alte țări occidentale.

Statul însă, este implicat atât în respectarea ordinii economice cât și a celei sociale, nefiind deci vorba de un laissez-faire, ci de un intervenționism liberal, conceput și adoptat la condițiile istorice, politice, economice și sociale ale Germaniei postbelice de Vest.

Astfel, în contextul libertății depline a întreprinzătorilor și a titularilor de putere economică - ceea ce semnifică refuzul oricărei etatizări și a unor acțiuni pur autoritare - statul intervine prin mijloace specifice pieței, orientări dar și prin reguli de drept și o infrastructură de reglementări, pentru a asigura buna funcționare a piețelor și formarea liberă a prețurilor (nu există restricții decât în cazuri de excepție), pe baza concurenței (există măsuri împotriva cartelurilor care sînt susceptibile de a impune prețuri majorate ca și pentru stimularea concurenței în domeniul productivității), pentru a elimina abuzurile și a corectă disfuncțiile apărute pe plan economic, cu deosebire pe plan social (protecția socială).

Specificitatea intervenției statului constă în accentul pus pe: îmbunătățirea formelor de organizare, gestiune și conducere la nivel microeconomic, inclusiv prin introducerea sistemului "autoconducerii firmei pe piață" și a "codeciziei" și "cogestivității" în interiorul firmei - "piatra unghiulară a unui sistem de coresponsabilitate"; folosirea cu predilecție a instrumentelor monetare și financiare prin intermediul instituțiilor bancare și cu deosebire a Băncii Centrale; stimularea cererii interne a investițiilor și sprijinirea exporturilor prin forme de finanțare care să evite inflația și deflația pe plan intern ca și influențele nefaste ve-

nite din exterior; promovarea unei politici sociale cu principiul dominant al creării egalității șanselor, acordându-se o mai mare importanță funcției de alocare a resurselor decât celei de redistribuire a veniturilor.

Acceptându-se un anumit gen de intervenționism liberal - emanație mai mult a puterii legislative și mai puțin a puterii executive^{x)} - se urmărește ca prin respectarea deplină a proprietății și inițiativei private, a regulilor pieței, ale justiției sociale^{xx)} și ale solidarității naționale ca și prin coerența acțiunilor tuturor partenerilor autonomi să se asigure o expansiune a economiei care să permită paralel cu menținerea libertății economice, egalitatea șanselor, bunăstarea și instaurarea unei "ordini sociale demne de om", altfel spus cu "dimensiunea umană".

În pofida promovării consecvente în perioada postbelică a acestui intervenționism nu s-a putut ocoli riscul concentrării industriale sau financiare - adică exact ceea ce nu se dorea.

Teoretic, economia socială de piață întruchiează aplicarea principiilor ordo-liberalismului Școlii de la Freiburg și a doctrinei neolibérale germane care pare a se situa între neoliberalism și neokeynesism.

Tipul nordic - reprezintă o economie de piață contractuală în sensul unei cooperări între sectorul privat și stat (puterea publică) cu angajamente reciproce (do ut facias) în vederea satisfacerii prin soluții acceptabile pentru toți cetățenii (în spiritul respectului față de oameni și legi și a toleranței și non-violenței pe plan social) a unor cerințe de ordin economico-social cum ar fi: combinarea creșterii și eficienței economice cu promovarea unor valori so-

cial-umane de bază, în care pragul este reprezentat de mărimea medie a nevoii iar limita superioară - de cerința de echitate; repartiția echitabilă, dar nu egală a veniturilor; asistență socială tuturor membrilor societății; accesul echitabil la toate serviciile sociale, inclusiv gratuitatea unora dintre ele, de exemplu, învățământul, transportul în comun din unele orașe, drepturi egale la sănătate și îngrijire medicală indiferent de situația financiară ș.a.

Supportul realizării acestor obiective îl constituie suprapunerea peste potențialul economic ridicat, datorat sectorului privat și mecanismelor pieței libere, a concertării mutuale dintre patroni și sindicate, preferată oricărei confruntări, a încrederii în acțiunile guvernului și a cooperării dintre puterea publică și patronat (de subliniat acceptarea fiscalității) și dintre aceasta și sindicate, antrenate în rezolvarea unor probleme micro și macroeconomice.

Acest gen de economie este specific Suediei, Norvegiei, Danemarcei, Finlandei, denumite adeseori "blocul nordic socializant" sau "țări ale socialismului democratic".⁶⁾

În esență, economii de piață și de inițiativă privată, în aceste țări, statul desfășoară o intervenție care reprezintă înainte de toate acțiuni pe plan social, îndeplinind astfel un rol de "stat protector". Ca atare, acționând mai puțin prin intermediul sectorului public (întreprinderile publice având o pondere redusă în economie), statul se implică în mecanismele de repartiție și în relațiile sindicate-uniuni patronale, favorizând o limitare a concentrării bogăției și respectiv a polarizării ei în societate. Pornind de la nivelul ridicat de dezvoltare al economiei

^{x)} *Însuși consensul social este instituționalizat prin lege stabilindu-se cadrul național de concertare a contribuțiilor, obligațiilor și avantajelor fiecărui partener.*

^{xx)} *Constituția R.F.G. "garantează proprietatea și moștenirea", dar menționează că "proprietatea creează obligații" și "folosirea ei trebuie să servească deopotrivă și bunăstării generale".*

naționale și biziindu-se pe concursul activităților de producție și comerciale private, statul atribuie înfăptuire funcției de redistribuire. Cheltuielile destinate acestor operațiuni întrec pe cele destinate alocării resurselor în scopul creării unor bunuri și servicii, sprijinirii firmelor ș. a. De aici, și caracterul "negativ" al intervenției sale, de altfel destul de pronunțat în economie, întrucât face apel în special la instrumente fiscale (impozitarea fiecărui venit dar în scară progresivă ridicată) și bugetare, promovând multiplicarea serviciilor sociale. În consecință, bugetul public reprezintă o proporție mare în venitul național (evaluat ca total al veniturilor distribuite) ceea ce permite statului să aibă și unele inițiative keynesiste pentru păstrarea locurilor de muncă: stimularea cererii private prin închiderea ecarterului dintre salarii, lansarea unor subvenții industriale și deschiderea unor lucrări de infrastructură etc.

Din punctul de vedere al doctrinei economice, acest tip de economie reprezintă o implementare a unei orientări keynesiste radicale.

Economia paternalistă de piață - este o economie cu puternice elemente tradiționale și naționale care favorizează dezvoltarea competenței și spiritului de inițiativă și de competiție al agenților economici, în care rolul statului de catalizator în economie și societate se înfăptuiește prin modalități ce reflectă o transpunere la nivel macro a sistemului paternalist de la nivel micro social.

Economia Japoniei este un exemplu tipic, paternalismul ce are rădăcini adânci în condiționări și tradiții istorice, politice, instituționale, economice, morale, culturale ș. a., generând originalitatea vieții economice.

Principiul care guvernează economia este respectarea activităților libere ale agenților economici și a concurenței; așa

cum afirmă unii economiști, piața liberă și concurența accentuată combinate cu capacitatea de adaptare la mediu este "norma" acestui tip de economie.

Economia predominant privată are un caracter dual: marile companii și puternicele grupuri financiare (adesea cu o bază familială) alături de care coexistă numeroase firme mici integrate ca subfurnizori chiar și în ramurile moderne. Toate întreprinderile, indiferent de dimensiune și forța economică fac dovada unui puternic "spirit de grup" alături de "spiritul de firmă". Sectorul public sub forma întreprinderilor cu capital de stat este foarte puțin dezvoltat. Statul însă, are o funcție deosebită în economie veghiind asupra echilibrului economic și favorizând o creștere economică fără distorsiuni în funcționarea tuturor piețelor, stimulând extinderea pieței interne și capacitatea firmelor de cucerire a piețelor externe, susținând cercetarea și punând rezultatele ei la dispoziția firmelor, promovând profesionalismul și meritocrația pe baza unei instrucții generale de calitate, ghidând agenții economici prin estimări, asupra potențialului și evoluției economice. În acest scop, organismele de stat folosesc intens alături de pîrghii clasice bancare (privilegiate), bugetare și financiare și planul-program.

Planificarea japoneză are unele trăsături specifice, ea fiind neautoritară și indirectă, flexibilă și de perspectivă, dar mai ales glisantă și mobilizatoare prin promovarea unui pronunțat optimism economic.

Multe din particularitățile acestui tip de economie de piață își găsesc explicații, dincolo de unele condiționări economice, într-o serie de trăsături psihice și mentale și ale comportamentelor oamenilor, firmelor și ale statului care au facilitat funcționarea economiei într-un cadru social integrat.

În acest sens, este semnificativă

aplicarea principiului paternalismului la toate nivelurile economice, micro, mezzo și macro, central și local. Adică, națiunea însăși, firma și menajele se consideră a fi o familie și se călăuzesc după principiul solidarității familiale care implică responsabilitate, disciplină, perseverență, participare loială, coeziune, hărnicie, respect față de competență, experiență, vîrstă.

Coeziunea și solidaritatea națională ca expresie a paternalismului se manifestă pe plan economic la nivelul statului ca și al firmelor mari sau mici. Statul urmărește să păstreze și să consolideze originalitatea societății japoneze care ar putea fi apreciată drept "o economie avansată de tip asiatic". El își asumă de aceea, responsabilitatea costurilor creșterii economice fără a impune întreprinderilor restricții și lăsînd cvasiliberă formarea prețurilor, favorizează reorientarea forței de muncă în procesul modernizării structurilor industriale și extinderii serviciilor, influențează procesul redistribuirii veniturilor populației ș. a. Între stat și agenții economici privați se creează o solidaritate pentru promovarea creșterii și a cercetării științifice, pentru protejarea economiei naționale, pentru surmontarea dificultăților generate de dependența față de exterior în privința aprovizionării cu resurse, pentru creșterea competitivității economice etc. Firmele japoneze manifestă o solidaritate în poziția lor comună față de capitalul străin, față de protecționismul comercial, față de concurența străină; în general, intrînd în competiție pe piața internă ele nu se concurează pe piețele externe.

Pe plan teoretic, tipul paternalist de economie de piață rezultat după părerea noastră dintr-o interacțiune originală a tradiționalismului și modernismului apare ca o împletire a unor elemente fundamentale din gîndirea neoliberală și keynesistă.

x

x x

Evident, prin tipologia prezentată, studiul meu, deși nu este lipsit de o valoare euristică, nu are vocația exhaustivității, obiectul analizei nefiînd o prezentare foarte amănunțită a economiilor de piață contemporane.

Dar, ca sinteză a ceea ce există în țările occidentale, tipologia propusă ar putea constitui o schemă de explicare a funcționării și a evoluției diferitelor economii de piață de referință pe plan economic, social și politic.

Fără a pierde însă din vedere că realitățile din lumea occidentală, mult mai diverse și mult mai complexe decît orice elaborat conceptual, ne arată că fiecare economie națională este într-un fel un tip aparte de economie de piață generat deopotrivă de localizarea geografică, de nivelul și structura resurselor, de acțiunea unor factori economici și extraeconomiici - trăsături psihice, etnice, istorice, morale, concepții, mentalități, obiceiuri, experiențe dobîndite într-o perioadă mai mult sau mai puțin îndepărtată, factori politici, sociali, culturali, de natura sistemului juridic și instituțional ș. a. - cît și de rolul diverșilor agenți economici, al pieței și al statului în funcționarea și asigurarea dezvoltării economiei naționale.

În studiul prezent, ca în orice analiză economică, nu am dorit să ofer decît o sinteză asupra economiei de piață contemporane, structurată conform caracteristicilor esențiale, mecanismelor principale și particulare ale funcționării diverselor economii naționale occidentale. Altfel, ar fi fost o întreprindere bizară sau chiar ireală. Și aceasta, pentru simplul motiv că - așa cum a spus cu transparentă ironie un filozof spaniol - "a încerca să înțelegi totul înseamnă a nu înțelege nimic".

În plus, în elaborarea studiului a prevalat intenția de a stabili o relație între

ceea ce ființează în lume și ceea ce dorim să realizăm prin restructurarea sistemică a economiei noastre, adică relația dintre economia românească în perspectivă și "lumea reală". Rațiunea transformărilor radicale fiind tocmai aceea de a construi o economie de piață adecvată atât condițiilor economice și sociale naționale cât și mediului economic internațional.

1) J. Plassard "De l'emploi des mathématiques dans l'étude économique", *Chroniques d'actualités de la SEDEIS* no 6, 1989.

2) R. Boyer "Capitalismes fin de siècles", I. U. F. Paris, 1986.

3) J. Zysman, G. Eichler "L'après communisme: une troisième voie", *Le Debat*, no 59/1990.

4) J. Zysman "Government, Market and Growth", *Cornell University Press, Ithaca*, 1983.

5) B. Keizer "Crise économique et consensus social", *Projet*, avril 1981.

6) A. Piettre "Les grands problèmes de l'économie contemporaine", *Éditions Cujas, Paris*, 1976.